

ШОШҚА ТІЛМЕСІНІҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МӨСЕЛЕСІ

Г. А. Байқадамова, вет. ғылымдарының кандидаты, доцент

А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті

Мақалада шошқа қоздырғыш тілмелері, оларды ішкі ортада сақтау ерекшеліктерінің зерттеу нәтижелері ашылған. Өткізілген зерттеулер бойынша эпизоотиялық ошақта жануарлар басының көпшілігі 20-30 % ауруға шалдығады да, өлім көрсеткіші 55-80 %-дейін баратыны белгіленді. Осыған байланысты шошқа тілімдерінің таралуы, инфекцияның жұғу жолдары және Қостанай облысындағы шаруашылықтар қатарында бактерия таратушы шошқалар туралы дәлелдер келтірілген.

В статье раскрыты результаты исследований особенностей возбудителя рожи свиней, и сохранения его во внешней среде. Проведенными исследованиями установлено, что в эпизоотических очагах рожей заболевают 20-30 % поголовья, при этом показатель летальности достигает 55-80 %. Наряду с этим выяснены факторы распространения рожи свиней, пути передачи инфекции и приведены данные о бактерионосительстве свиней в ряде хозяйств Костанайской области.

The studies results of peculiarities of pathogen swine erysipelas, and its preservation in the external environment are revealed in the article. Researches evidence that epizootic outbreaks ill with erysipelas 20-30% of the population, with the mortality rate reaches 55-80%. Along with this, factors of the spread of swine erysipelas, ways of transmission were found up and data of bacteria of pigs in the number of Kostanai region farms is given.

Шошқаның тілмесі – дүние жүзінде ең кеңінен таралған, жіті өткенде өлі тиіп, терінің қабынып қызаруымен, ал созылмалы өткенде жүрек пен буындардың қабынуымен ерекшеленетін адамдарға да жұғатын қауіпті ауру [1].

Қандай да болмасын малдәрігерлік ғылыми жұмыстар мен алдын алу және тәжірибелік шаралар өткізілсе де Қазақстанда шошқа өсіретін шаруашылық пен жеке меншік шаруашылық субъектисінде (елді мекенде) шошқаның тілмесі жиі кездесіп тұрады.

Бұл бір жағынан тілменің эпизоотиялық ерекшелігіне байланысты – оның тұрақты болып клиникалық сау – бактерия тасығыш – шошқалардың организмінде болуы, көпке шейін топырақта сақталуы, жылдың жылы мезгілінде қайталануында.

Сыртқы ортаның жағымсыз факторларынан (көлікпен тасымалдағанда, күн ыстықта айдағанда, шошқалардың денелері ыстықтағанда немесе тоңғанда, азықтандыру түрін кенет өзгерткенде, күн өткенде және ауаның жоғары ылғалдылығында) ауру шығуы ықтимал [2].

Эпизоотиялық ошақта жануарлар басының көпшілігі, 20-30 % ауруға шалдығады да өлім көрсеткіші 55-80 %-дейін барады.

Аурудың індеттанулық деректері мен табиғи ошақтығы және қоздырғыштың биологиялық қасиеттері жөніндегі мәліметтер жеткіліксіздігіне байланысты аурудың алдын алудағы және табиғи ошағындағы шыққан қоздырғыштар мен көзін жою бағыттағы жүргізілген емдік-санитарлық, ветеринариялық-санитарлық және өзге де күрес жолдары тиісті нәтижелер бермеуде.

Біздің өткізген зерттеулеріміз бойынша өткен жылдары да қазіргі уақытта да барлық шошқа өсіретін шаруашылықтар мен шошқа фермаларында тілме шығу жалғасып келеді де көп шығынға ұшыратады.

Кейбір шаруашылықта көп жылдар бойы кездесіп тек кейбір жағдайда арасында 1,5-2 жыл тоқтап қайта жалғасады 2007-2009 жылдары Қостанай облысының Рудный қаласы және Арқалық, Қамысты, Қостанай, Наурызым, Алтынсарин, Қарабалық, Сарыкөл, Қарасу, Мендіқара аудандарында 15 шаруашылықтарда шошқа тілмесі жиі кездесіп тұрды. Негізінен барша шошқа өсіретін шаруашылықтардың барлық жерінде кездеседі.

Бірақ кейбір жерлерде жұғымталдығы баяулау болды да кейбір жылдары шектеулі ғана көзге түсіп бордақылаудағы бірең - саран топтармен, енесінен айырылған торайларда 15% – дан 35% -дейін өлім көрсеткішін көрсетті.

Торайлар 3 ай, 12 айдан асқан жаста ауырып, әсіресе 8-9 айға дейінгі торайлар өте қатты ауырды. Кейбір кезде өлім көрсеткіші 50-80 %-дейін жетеді [3].

Көп жағдайларда тілме қосалқы індет түрінде басқа бактериялармен және вирустармен қосылып торайлар мен жас торайлардың шығынын көбейтеді.

Ауру көбінесе көктемгі-жазғы маусымда негізінен мал басын толықтыруға және бордақылауға бөлінген жас шошқалардың арасында жиі кездеседі.

Тілме топырақ инфекциясы болғандықтан оның таралуына топырақтың алатын орны ерекше. Онымен қатар кейбір жануарлар мен құстар, қан сорғыш жәндіктер де тасымалдаушы болып табылады.

Клиникалық белгісіз микроб алып жүруші шошқалар тілменің тұрақты түрде белгілі бір аймақта және көбінесе жылдың жылы мезгілінде қайталанып отыруына үлкен үлес қосады [4].

Біздің эксперименттік зерттеулеріміздің нәтижесі бойынша микроб алу жүруші көктемнен басталып шошқаларда ауру төрт айға дейін созылды. Ауру басталғаннан кейін біз қоздырғышты ауру шошқалардан бір айдан соң 75 % үш айдан соң 16 % таптық, ал бес айдан соң микробты шошқа организмінен шығара алмадық.

Бірақ тілмеден сау емес шаруашылықтарда микроб тасымалдаушы көп ғалымдардың мәліметтері бойынша 16 %-дан 37,5 %-дейін барады.

Клиникалық сау шошқаларда шартты сау жерлерде ет комбинаттарында шошқана сойғанда микроб тасымалдаушы орташа алғанда 16%, ал алынған қоздырғыштар 50% уытты болып шықты.

Көктемде шошқа қораларында тілме қоздырғыштары бір айдан 70 күнге дейін сақталады да қора сыртында 2-3 күннен 45 күнге дейін, жазда 20-27 күнге дейін тіршілігін жоймайды.

Қорытынды. Жер еденде ұсталған ауру шошқалардан кейін сау торайлардың ауырғаны белгілі болды. Қорыта келе, кейбір жағдайда торайлардың бордақылауға бөлінген жас шошқаларда күннің ысып кетуімен, шошқаларға күн өтсе, қораны желдетпей лас ұстағаннан, қорада ауаның ылғалдығы жоғары болса, тар қораларда орын тығыз, сонымен қатар протеин, витаминдер минеральды заттар жемде жеткіліксіз сияқты қолайсыз жәйіттер аурудың шығуына септігін тигізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Сборник правовых актов в области ветеринарии (2 том) – Костанай № – 2005 – 798 с.
2. Сайдулдин, Т. С. Индеттану және жануарлардың жұқпалы аурулары / Т. С. Сайдулдин. – Алматы. – 2009. – 516 б.
3. Сидорчук, А. А. Инфекционные болезни животных / А. А. Сидорчук. – Москва : Колос. – 2007. – 671 с.
4. Толысбаев, Б. Т. Ветеринариялық-санитарлық микробиология / Б. Т. Толысбаев, К. Б. Бияшев, Р. Мыктыбаева. – Алматы. – 2008. – 328-338 бет.